

“The Ostend Manifesto”

Marcel Leeuwerck

We geraken het stilaan gewoon. Overal ter wereld waar een – echt of vermeend – onrecht heerst, treden Amerikaanse troepen in actie. Obama stuurde onlangs soldaten naar het oerwoud in Afrika, Kennedy trad tegen Fidel Castro op in Cuba (zonder succes) en zo bestaan er nog vele voorbeelden met als laatste: Viëtnam, Irak en Afghanistan. Die gewelddadige bemoeizucht van de Verenigde Staten dateert evenwel niet van gisteren. Reeds bij de stichting van de natie ontstond zo'n eigenzinnige en pretentieuze geesteshouding op het einde van de 18de eeuw. Toen verlostten de eerste dertien staten zich van het knellende Britse koloniaal bestuur en verhieven meten zichzelf tot kampioenen van het antikolonialisme. Dat ondervond België nog in 1960 bij de onafhankelijkheid van Kongo.

De eerste staten aan de oostkust hadden zich gekristalliseerd rond kernen van groepjes inwijkelingen met ieder een eigen religieuze grondslag en daar hielden ze nogal fanatiek aan vast. Zij voelden zich geroepen om “Gods own country” uit te bouwen en ze waren zo doordrongen van een “Manifest Destiny”, een zending om te heersen over de Nieuwe Wereld en haar minderwaardige volkeren, zowel zwarten als indianen. De “negers” gebruikten zij als slaven; de “roodhuiden” roeiden ze genadeloos uit.

Onder hun vijfde president James Monroe – neen, niet de wulpse Marilyn – kreeg die ambitie haar neerslag in de beruchte Monroe-leer, samengevat als “Amerika aan de Amerikanen”. Dat streven betrof heel het continent en richtte zich in het bijzonder tegen Spanje dat toen nog heel Midden- en Zuid-Amerika domineerde. Voorlopig verliep de uitbreiding van het grondgebied heel vreedzaam. Zo kocht het jonge land bij monde van James Buchanan in 1803

van Napoleon Louisiana, de brede strook tussen New Orleans aan de Golf van Mexico tot Detroit aan de Grote Meren bij Canada. Aldus verdubbelde in één klap het territorium van de Unie.

Daarna kocht Uncle Sam ook Florida van Spanje en zo verliepen de politieke betrekkingen met deze verfoeide kolonisator voorlopig vriendschappelijk. De Amerikanen wensten trouwens eerst en vooral hun “Frontier” te verleggen tot aan de Stille Oceaan. Daar zorgden talrijke ondernemende settlers voor. Die kregen een claim of concessie en trokken moedig westwaarts in een prairie-schoener vol huisraad, landbouwmateriaal en vooral met een drietal slaven als menselijke krachtbronnen. In hun pioniersjaren zwoegden baas en slaven samen even hard. Beren, wolven en indianen schoten zij af als ongedierte. De koekenpan vol wildbraad werd in vier gelijke parten verdeeld. Maar eenmaal goed geïnstalleerd bouwde de eigenaar een comfortabel huis voor zichzelf en de bruid die hij als bachelor was gaan halen. De slaven bleven evenwel hokken in de primitieve blokhut. Samen met deze energieke expansie steeg de vraag naar slaven en ook hun prijs op de slavenmarkten in de Caraïben. De aanvoer van nieuw mensenmateriaal uit Afrika stakte echter, want met de frisse ideeën van de Verlichting veroordeelde Europa de slavenhandel als onmenselijk, daarin snel gevolgd door de politieke klasse uit de Noordelijke Staten van New England. De conservatieve plantagehouders uit het Zuiden moesten nu uitkijken naar andere wingebieden voor menselijk vee. Zij vonden die op Cuba, waar veel gedrilde slaven in de aanbidding stonden. Die bleken vlotter in te zetten dan “verse” zwarten uit Afrika, die eerst met veel zweepslagen moesten leren arbeiden. Cuba

was evenwel een Spaanse kolonie en dat moederland zou wellicht ook weldra de slavernij afschaffen. De Amerikaanse gevolmachtigde stelde daarom aan de Spaanse regering voor om Cuba aan de VS te verkopen. Madrid weigerde want Cuba's suiker en tabak bracht nog te veel op en ook de Cubanen wantrouwden het protestantse Amerika. Onderhandelingen mislukten dus en Washington besloot nu agressief op te treden. Als het niet goedschiks kon, dan maar kwaadschiks. De partij van de slavernijaanhangers uit het Zuiden durfde er wel een oorlog voor wagen om Cuba als zoveelste staat bij de Unie in te lijven. Die ambitie paste trouwens volmaakt in de heersende overtuiging van "Manifest Destiny". Alleen moest dat streven eens krachtig geformuleerd worden tegenover de machtige Europese vorstenhuizen. Zo'n proclamatie zou trouwens best in het hart zelf van het Oude Continent aanslaan. President Pierce gaf daartoe aan drie topdiplomaten opdracht. Alle drie behoorden ze tot de Democratische Partij, meer bepaald de "Practical Democrats" die de slavernij voor de welvaart onmisbaar achtten. De reeds vermelde James Buchanan die Louisiana en Florida door aankoop had gewonnen, bekleedde ondertussen de post van gevolmachtigd minister in Londen en leidde het gezelschap. De twee anderen waren ook gevolmachtigde ministers: John Y Mason in Frankrijk bij Napoleon III en Pierre Soulé in Spanje. Om vanuit Washington politiek gezag toe te voegen stuurde president Pierce zijn staatssecretaris, the honorable William L. Marcy. Dit viertal zocht voor het rendez-vous naar een neutraal gelegen stad met internationale uitstraling en Oostende bleek daartoe een geschikte plaats. Zij ontmoetten er elkaar op 9 oktober 1854 en stelden bij ons hun nu vergeten, maar in die tijd beruchte "The Ostend Manifesto" op. In 1854 sloep Oostende nog binnen zijn "stinkende" wallen maar stond als badplaats al hoog op de lijst van mondaine "places to be".

Onze vier Amerikaanse spitsbroeders redi-

geerden een hoogdravende tekst in gezwollen stijl en in onberispelijk Oxford English. Wij pogen de inhoud weer te geven in enge letterlijke vertaling.

"Het Oostends manifest"

"De Unie kan nooit rust genieten zolang Cuba niet besloten is binnen haar grenzen. Zijn onmiddellijke aanhechting door onze regering is van het allerhoogste belang. Er bestaan overwegingen die uitstel van aanhechting van het eiland als uitzonderlijk gevaarlijk voorstellen voor de VS. Het is daarbij niet onwaarschijnlijk dat Cuba ont-rukt zou kunnen worden aan Spanje door een succesvolle revolutie. We zullen gerechtigd zijn het aan Spanje te ontrukken als we de macht bezitten."

Vier handtekeningen bekrachtigden deze tekst.

Excuses voor de stijve Nederlandse vertaling, maar ik probeer de hoogdravende en eisende toon weer te geven. Immers "traduttore, traditore", elke vertaling vervalst de geest.

We weten niet op welke locatie in Oostende deze tekst op papier verscheen. Misschien vermeldt de pers uit 1854 er iets over. (zie eindopmerking)

Overall sloeg dit "Oostends" manifest in als een bom. De Europese machte veroordeelden prompt de Amerikaanse aanmatiging. Wel juichten de slavenhouders uit de Zuidelijke "Dixielands", maar de verontwaardiging rees in de Noordelijke Staten ten top. Staatssecretaris Marcy repte zich om zijn onbezonnen tekst te verwerpen. Het kwaad was echter geschied en de VS verloren sindsdien definitief hun onschuld.

Over alle continenten klinkt nu geregeld het nijldige "Yankee, go home!" tot leedvermaak van velen die de Amerikaanse welvaart benijden.

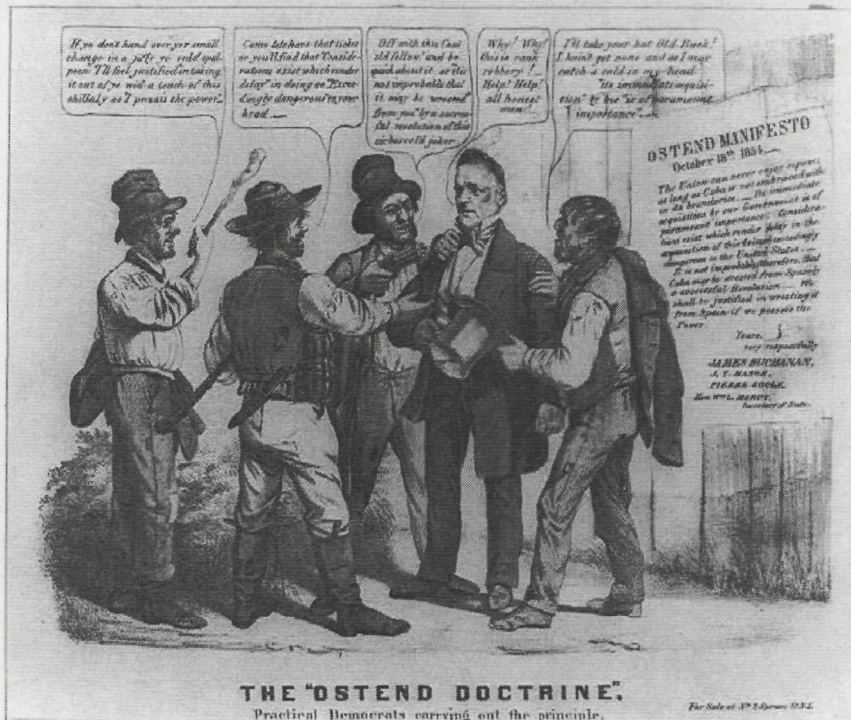
Het spreekt vanzelf dat de kritische pers de hatelijke tekst dankbaar aangreep om spotternij te spuwen. Een cartoon uit 1856 lacht ongenadig met de opgeblazen hooghartigheid van "The Ostend Manifesto" die rechts op de muur staat geprikt. De tekening toont vier straatrovers die James Buchanan brutaal bedreigen. Hun "wolkjespraak" drukt het platste Amerikaanse "slang" uit, het onvertaalbare Bargoens dat we in gangsterfilms horen. De spitsvondige cartoonist weeft evenwel in de brabbeltaaltjes de meest agressieve termen uit het manifest. James Buchanan (2de van rechts) kan alleen in beschaafde taal om hulp roepen, maar moet zijn geld, papieren, jas en hoed laten afpakken. In vertaling zou de "pointe" jammer genoeg grotendeels verloren gaan, maar iedereen snapt de verontwaardiging die de goedmeurende Amerikaanse burgers vervulde. Voor het ontwakende Oostende bracht al de ontketende hetze geen voordeel, meer zelfs, in Amerika kreeg hun onpopulaire "Manifest Destiny" een nieuwe naam: "The Ostend Doctrine".

Na honderd vijftig jaar is die term wel in onbruik geraakt, maar misschien landt hier

ooit een erudiete Amerikaan die zijn geschiedenis kent en naar deze vergeten begrippen informeert. Het is goed dat wij, gidsen van Lange Nelle, er iets over kunnen vertellen.

James Buchanan verloor evenwel in zijn vaderland zijn gezag niet na deze herrie, want in 1857 verkozen de Amerikanen hem zelfs tot hun 15de president. Gedurende zijn vierjarige ambtstermijn hield hij de slavernij trouw in stand. De invloed van de Abolitionisten steeg en de oppositie kreeg weldra toch de bovenhand en zijn beroemde tegenstrever Abraham Lincoln won daarop de zetel van president. De lezer kent de gevolgen: afscheiding van de Dixielands en een ellendige burgeroorlog die de verfijnde maar decadente cultuur van de Zuidelijke plantagehouders verdrong.

Alleen de "barbecue" overleefde en bracht het tot universeel cultuurfenomeen. Ook James Buchanan moest zich uit het openbare leven terugtrekken en verwaaide samen met zijn hoogmoedig "The Ostend Manifesto" als "Gone with the wind".

Nvdr: over dit onderwerp verschenen ook twee artikels in De Plate. Een bijdrage van E. Smissaert met vooral bibliografische verwijzingen (DP 1979, blz. 174) en één met duiding door prof. Luc François (DP 1990, blz. 39-40), waarin vermeld dat de manifestopstellers na 3 dagen Oostende, doorreiden naar Aken om meer privacy te hebben tijdens het formuleren van de tekst. De auteur van de bijdrage werd hiervan in extremis op de hoogte gebracht en gaat akkoord met deze vermelding.